

Laurinská 18, 811 01 Bratislava 1
tel: +421 2 208 501 14
e-mail: info@snslp.sk, www.snslp.sk

Nezávislé zisťovanie týkajúce sa diskriminácie

vykonané podľa ustanovenia § 1 ods. 2 písm. g) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej v texte len „Stredisko“) vykonalo nezávislé zisťovanie týkajúce sa namietaného nerovného zaobchádzania pri uplatňovaní zodpovednosti za škodu voči členom občianskeho združenia - dobrovoľného hasičského zboru a zamestnancom obce. Stredisko vykonalo nezávislé zisťovanie na základe medializovaných informácií, ktoré boli zverejnené denníku MY Orava dňa 14.08.2020¹.

Stredisko plní úlohy v oblasti ľudských práv a základných slobôd². Na tento účel monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona³, poskytuje služby v oblasti ľudských práv, zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie, vydáva na požiadanie alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania a vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie.

Skutkový stav

V obci Oravská Poruba (ďalej v texte len „obec“) vznikol spor o náhradu škody, ktorú spôsobil dobrovoľný hasič na zásahovom vozidle. Išlo o motorové vozidlo vo výpožičke obce od Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky na základe zmluvy o výpožičke zo dňa 27.11.2015. Škoda na zásahovom vozidle vznikla pri návrate z hasičskej súťaže v súvislosti s dopravnou nehodou dňa 24.08.2019. Zásahové vozidlo v tom čase viedol dobrovoľný hasič. Dobrovoľný hasič svoju zodpovednosť za spáchaný dopravný priestupok uznal a zaplatil pokutu. Na aute vznikla škoda viac ako 2500,- eur. Faktúru za opravu vypožičaného zásahového vozidla požaduje obec zaplatiť od dobrovoľného hasiča v plnej výške. V tejto súvislosti je namietané **nerovné zaobchádzanie pri uplatňovaní zodpovednosti za škodu medzi členom občianskeho združenia - dobrovoľného hasičského zboru a zamestnancami obce.**

Na požiadanie obec Stredisku sprístupnila pracovný poriadok svojich zamestnancov, účinný od 01.09.2015. Sú z neho zrejme mnohé odkazy na príslušnú právnu úpravu v oblasti pracovnoprávných vzťahov, konkrétne na Zákonník práce a na zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone

¹ <https://myorava.sme.sk/c/22464194/hasici-su-rozhadani-s-obcou.html>

² Ustanovenie § 1 ods. 2 zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

³ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.

práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov (ďalej v texte len „zákon o výkone práce“). Obec si môže u zamestnanca uplatniť nárok na náhradu škody, za ktorú zamestnanec zodpovedá. Pracovný poriadok obsahuje aj osobitné ustanovenia o náhrade škody. Určí ju zamestnávateľ a vychádza z ceny v čase vzniku škody. V ďalšom pracovný poriadok odkazuje na ustanovenia § 176 až 191 Zákonníka práce.

Právny rozbor v zmysle antidiskriminačnej legislatívy

Základným vnútroštátnym právnym predpisom, vymedzujúcim požiadavku dodržiavania zásady rovného zaobchádzania, je antidiskriminačný zákon. Tento zákon určuje definičné znaky porušenia zákazu diskriminácie. Na to, aby určité správanie, konanie alebo opomenutie bolo porušením zákazu diskriminácie, musí dôjsť ku kumulatívnej identifikácii definičných znakov diskriminácie, ktorými sú chránená oblasť, dôvod a forma diskriminácie. Vzhľadom na zistený skutkový stav je na zhodnotenie splnenia definičných znakov diskriminácie potrebné určiť charakter činnosti členov dobrovoľného hasičského zboru a zamestnancov obce. Stredisko túto komparáciu z vlastnej iniciatívy doplnkovo rozšírilo aj o príslušníkov Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky, vzhľadom na príbuzný charakter ich praktickej aktivity.

Zákon o výkone práce upravuje práva a povinnosti zamestnancov a zamestnávateľov pri výkone práce vo verejnom záujme. Ide o osobitnú podskupinu individuálnych pracovnoprávných vzťahov v súvislosti s výkonom závislej práce fyzických osôb pre právnické osoby alebo fyzické osoby. Aj na takéto pracovnoprávne vzťahy sa vzťahuje Zákonník práce, ak zákon o výkone práce alebo osobitný predpis neustanovuje inak. Podľa ustanovenia § 1 ods. 2 Zákonníka práce závislá práca je práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom.

Podľa ustanovenia § 30 ods. 1 zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi v znení neskorších predpisov zdolávanie požiarov a záchranné práce vykonáva Hasičský a záchranný zbor, ktorý je zložený z jeho príslušníkov a je zriadený osobitným predpisom. Týmto osobitným predpisom je zákon č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov. K plneniu úloh služobného úradu Hasičský a záchranný zbor dochádza štátnou službou jeho príslušníkov. Štátna služba sa vykonáva v služobnom pomere. Ide tiež o výkon závislej práce.

Zdolávanie požiarov a záchranné práce vykonávajú okrem Hasičského a záchranného zboru aj hasičské jednotky. Podľa ustanovenia § 30 ods. 2 zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi v znení neskorších predpisov sú nimi závodný hasičský útvar, ktorý je zložený zo zamestnancov právnickej osoby alebo fyzickej osoby - podnikateľa, závodný hasičský zbor, ktorý je zložený zo zamestnancov právnickej osoby alebo fyzickej osoby - podnikateľa a **dobrovoľný hasičský zbor obce**. Iba zamestnanci právnickej osoby alebo fyzickej osoby - podnikateľa zaradení v hasičskej jednotke vykonávajú činnosti v tejto jednotke ako svoje zamestnanie. Zamestnanci právnickej osoby alebo fyzickej osoby - podnikateľa a fyzické osoby zaradené v hasičskom závodnom zbore spravidla nevykonávajú činnosti v týchto jednotkách ako svoje zamestnanie. Označujú sa ako členovia. V

dobrovoľnom hasičskom zbore obce sú to spravidla **členovia Dobrovoľnej požiarnej ochrany**. Obec zriadi dobrovoľný hasičský zbor obce na plnenie úloh súvisiacich s likvidáciou požiarov a vykonávaním záchranných prác. Musí ho zriadiť každá obec s počtom obyvateľov viac ako 500.

Podľa vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 611/2006 Z. z. o hasičských zboroch **finančná podpora dobrovoľných hasičských zborov obce** sa skladá z paušálnej finančnej podpory, refundácie pohonných látok za uskutočnený výjazd mimo katastrálneho územia obce, ktorá je jeho zriaďovateľom, na základe vyžiadania pomoci operačným strediskom Hasičského a záchranného zboru a iných finančných príspevkov. Paušálna finančná podpora sa poskytuje dobrovoľnému hasičskému zboru obce na zabezpečenie jeho akcieschopnosti na základe zaradenia raz za rok. Iné finančné príspevky sa poskytujú podľa finančných možností Dobrovoľnej požiarnej ochrany Slovenskej republiky a konkrétnych potrieb dobrovoľného hasičského zboru obce.

Siedma časť zákona č. č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarimi v znení neskorších predpisov umožňuje, aby sa na plnenie úloh na úseku ochrany pred požiarimi fyzické osoby **združovali v Dobrovoľnej požiarnej ochrane a v iných občianskych združeniach**. Úlohou týchto združení je pomáhať štátnym orgánom, obciam, právnickým osobám a fyzickým osobám-podnikateľom pri plnení ich úloh na úseku ochrany pred požiarimi podľa tohto zákona. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, iné ústredné orgány a obce spolupracujú s dobrovoľnou požiarou ochranou najmä pri odbornej a výchovnej činnosti. Obec navyše podporuje výcvik členov jej dobrovoľných hasičských zborov, plnení úlohy na úseku civilnej ochrany obyvateľstva a spolupracuje pri zabezpečovaní materiálo-technického vybavenia dobrovoľných hasičských zborov obce. Je teda zrejmé, že podporné finančné prostriedky sú poskytované na iný účel ako je uhrádzanie záväzkov členov dobrovoľného hasičského zboru vzniknutých zo zodpovednosti za škodu.

Činnosť členov občianskeho združenia dobrovoľného hasičského zboru **nespadá pod žiadnu z oblastí,⁴ chránených antidiskriminačným zákonom**. Pokiaľ ide o právny základ, medzi činnosťou členov dobrovoľného hasičského zboru a zamestnancami obce, ako aj Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky, existujú také rozdiely, pre ktoré nie je možné hovoriť o ničím neodôvodnenej nerovnosti medzi osobami, ktoré by sa mali nachádzať v porovnateľnej situácii. Členovia dobrovoľného hasičského zboru vykonávajú svoju činnosť ako dobrovoľnú a bezodplatnú občiansku aktivitu, ktorou naplňajú ciele občianskeho združenia, ktorého sú členmi. Zamestnanci obce a štátni zamestnanci Hasičského a záchranného zboru vykonávajú závislú prácu, so špecifikovanými právami a povinnosťami zamestnanca. Na zhodnotenie prípadného naplnenia podmienok priamej diskriminácie,⁵ namietanej v tomto prípade, je však porovnateľnosť postavenia členov oboch skupín nutná. Skupiny sa ale nenachádzajú v porovnateľnej situácii. Majú odlišné právne postavenie, ktoré má iný právny základ a právny režim. Zaobchádzanie s nimi preto nemožno

⁴ Podľa ustanovenia § 3 ods. 1 antidiskriminačného zákona každý je povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní.

⁵ Podľa ustanovenia § 2a ods. 2 antidiskriminačného zákona priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.

hodnotiť podľa podmienok dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania. Potvrďuje to aj ustanovenie § 1 ods. 2 Zákonníka práce, podľa ktorého závislá práca môže byť vykonávaná výlučne v pracovnom pomere, v obdobnom pracovnom vzťahu alebo výnimočne za podmienok ustanovených v tomto zákone aj v inom pracovnoprávnom vzťahu. Závislá práca nemôže byť vykonávaná v zmluvnom občianskoprávnom vzťahu alebo v zmluvnom obchodnoprávnom vzťahu podľa osobitných predpisov. Rovnako tak v danom prípade nie je zjavný ani namietaný nijaký dôvod namietanej diskriminácie⁶.

Napriek uvedenému, Stredisko u týchto skupín vyhodnotilo aj podmienky uplatnenia zodpovednosti za škodu. Podľa ustanovenia § 13a zákona o výkone práce je zamestnávateľ povinný požadovať od zamestnanca náhradu škody, za ktorú mu zamestnanec zodpovedá. Požadovanú náhradu škody určí zamestnávateľ. Náhradu škody spôsobenej z nedbanlivosti môže zamestnávateľ určiť nižšou sumou, ako je skutočná škoda alebo ako je štvornásobok funkčného platu alebo priemerného mesačného zárobku zamestnanca. Ak skutočná škoda spôsobená z nedbanlivosti je nižšia ako jeden funkčný plat alebo priemerný mesačný zárobok zamestnanca, suma náhrady škody musí byť najmenej jedna tretina skutočnej škody. Ak skutočná škoda spôsobená z nedbanlivosti je vyššia ako štvornásobok funkčného platu alebo priemerného mesačného zárobku zamestnanca, suma náhrady škody musí byť najmenej jeden funkčný plat alebo priemerný mesačný zárobok zamestnanca. Podľa ustanovenia § 186 ods. 2 Zákonníka práce náhrada škody spôsobená z nedbanlivosti, ktorú zamestnávateľ požaduje od zamestnanca, nesmie u jednotlivého zamestnanca presiahnuť sumu rovnajúcu sa štvornásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu⁷.

Príslušník Hasičského a záchranného zboru je povinný ochraňovať majetok štátu, ktorý mu bol zverený, pred poškodením, stratou, zničením a zneužitím. Podľa ustanovení § 134 a § 134a zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov služobný úrad je povinný vymáhať od príslušníka náhradu škody, za ktorú príslušník zodpovedá služobnému úradu. Príslušník nezodpovedá za škodu, ktorá vyplýva z rizika riadneho vykonávania štátnej služby, ktorú spôsobil pri odvracaní škody hroziacej na majetku alebo nebezpečenstva priamo hroziaceho životu alebo zdraviu, ak tento stav sám úmyselne nevyvolal a ak si počínal spôsobom primeraným okolnostiam, ktorú spôsobil pri plnení rozkazu, nariadenia, príkazu alebo pokynu jeho nadriadeného v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi a nadriadený na splnení tohto rozkazu, nariadenia, príkazu alebo pokynu trval, hoci ho príslušník na tento rozpor písomne upozornil. Písomné upozornenie sa nevyžaduje, ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Ak škodu z nedbanlivosti spôsobil príslušník pri dopravnej nehode, možno v osobitne odôvodnených prípadoch od vymáhania

⁶ Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.

⁷ Toto obmedzenie neplatí, ak ide o osobitnú zodpovednosť zamestnanca podľa § 182 až 185 Zákonníka práce alebo ak bola škoda spôsobená pod vplyvom alkoholu alebo po požití omamných látok alebo psychotropných látok.

náhrady škody celkom upustiť, najmä ak došlo k dopravnej nehode pri zásahu alebo bezprostredne po ňom alebo pri sťažených podmienkach a ak ide o prvé zavinenie príslušníka.

Osobitná právna úprava náhrady škody pre členov dobrovoľnej požiarnej ochrany sa zameriava iba na spôsobené zdravotné ujmy vo forme odškodňovania úrazov a jednorazového mimoriadneho odškodnenia, ktoré fyzickej osobe vzniklo pri činnosti v hasičskej jednotke. Keďže nejde o fyzické osoby v pracovnoprávnom vzťahu, nie je možné na ostatné oblasti zodpovednosti za škodu aplikovať ani ustanovenia zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbere v znení neskorších predpisov ani generálne ustanovenia Zákonníka práce v oblasti zodpovednosti za škodu v pracovnoprávných vzťahoch. Platia tu preto ustanovenia o zodpovednosti za škodu podľa druhej hlavy šiestej časti Občianskeho zákonníka, vychádzajúce zo zodpovednosti za škodu každého, kto ju spôsobil porušením právnej povinnosti.

Zodpovednosť za škodu **u jednotlivých skupín v špecifickej situácii** – dopravná nehoda zavinená z nedbanlivosti,⁸ je upravená tak, že u každej vzniká povinnosť náhrady škody. V právnom režime zamestnancov podľa zákona o výkone práce a podľa Zákonníka práce je výška náhrady škody spôsobenej z nedbanlivosti limitovaná a môže byť určená aj v nižšej sume. U príslušníka Hasičského a záchranného zboru existuje právna úprava umožňujúca v osobitne odôvodnených prípadoch od vymáhania náhrady škody upustiť. **U člena dobrovoľnej požiarnej ochrany je možnosť upustenia od vymáhania náhrady škody tiež zachovaná**, aj keď na inom právnom základe a v odlišnej podobe.

Podľa ustanovenia § 8 ods. 3 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov majetok obce sa má zveľaďovať a zhodnocovať a vo svojej celkovej hodnote zásadne nezmenšený zachovať. Podľa ustanovenia § 1 ods. 2 zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov **majetok obce tvoria** nehnuteľné veci a hnutel'né veci vrátane finančných prostriedkov, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva, ktoré sú vo vlastníctve obce podľa tohto zákona alebo ktoré nadobudne obec do vlastníctva prechodom z majetku Slovenskej republiky na základe tohto zákona alebo osobitného predpisu, alebo vlastnou činnosťou. Orgány obce a organizácie sú povinné hospodáriť s majetkom obce v prospech rozvoja obce a jej občanov a ochrany a tvorby životného prostredia. Sú povinné používať všetky právne prostriedky na ochranu majetku, vrátane včasného uplatňovania svojich práv alebo oprávnených záujmov pred príslušnými orgánmi. Obec môže upustiť od vymáhania majetkových práv len vtedy, ak vymedzí dôvody pre trvalé alebo dočasné upustenie, a to v zásadách hospodárenia s majetkom obce.⁹ Z uvedeného je zrejmé, že zamestnanec obce, člen dobrovoľnej požiarnej ochrany a doplnkovo aj u príslušníka Hasičského a záchranného zboru môže dosiahnuť ústretový výsledok riešenia jeho zodpovednosti za škodu.

⁸ Teda taká, pri ktorej možno konkrétnej fyzickej osobe, ktorá spôsobila škodu, pričítať okolnosti, ktoré ku škode viedli, pričom osoba o riziku vzniku škody vedela alebo mohla vedieť, ale nemala v úmysle škodu spôsobiť.

⁹ Ustanovenie § 10 zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov. V tejto súvislosti starosta obce Oravská Poruba Stredisku telefonicky spresnil, že zásady hospodárenia s majetkom obce Oravská Poruba umožňujú zo závažných dôvodov, najmä sociálnych, na žiadosť dlžníka pohľadávku celkom alebo z časti odpustiť. O odpustení rozhoduje obecné zastupiteľstvo. Dlžník žiadosť nezaslal.

Záver

Stredisko v posudzovanom prípade, po vykonaní nezávislého zisťovania, dospelo k záveru, že pri uplatňovaní zodpovednosti za škodu voči členom občianskeho združenia - dobrovoľného hasičského zboru došlo k dodržaniu zákonných podmienok uplatňovania zásady rovného zaobchádzania. Absenciu diskriminácie v tomto prípade Stredisko odôvodňuje nemožnosťou identifikácie jej základných defíničných znakov, t. j. chránenej oblasti, formy a dôvodu.